

ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนาที่ใช้ในงานพิธีมงคล

A Study of Buddhadhama Principles in Lanna Scriptures for Auspicious Ceremony

พระณัฏฐพล คุดตมโม (ต้นคำ)

พระอธิการสมนึก จรโน. ดร. พระครูสิริสุตานุยุต. ผศ. ดร.

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

jaolaintamahavong@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนาที่ใช้ในงานพิธีมงคล” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาประวัติโครงสร้างเนื้อหาของคัมภีร์ล้านนา 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนา 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของคัมภีร์ล้านนาที่มีต่อสังคมล้านนา

ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์ล้านนาเป็นเอกสารโบราณที่บรรพชนคนล้านนานำมาบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่เป็นเนื้อหาพระธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา คัมภีร์ล้านนาเป็นภูมิปัญญาและองค์ความรู้ เกิดจากพระสงฆ์และผู้ที่เคยได้รับการบวชเรียนบรรพชาอุปสมบทเป็นผู้จารหรือเขียนขึ้นในสังคมล้านนาพบการใช้อักษรธรรมล้านนาเขียนบันทึกเป็นหลัก ซึ่งการใช้อักษรเพื่อเขียนสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วงได้ดังนี้ 1) ล้านนาก่อนการรับอิทธิพลจากสยาม ล้านนามีภาษาและตัวหนังสือเป็นของตนเองเรียกว่า อักษรธรรมล้านนา หรือ “ตัวเมือง” 2) ล้านนาหลังจากรับอิทธิพลจากสยาม รัฐบาลสยามได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนการศึกษาในล้านนาโดยการกำหนดให้มีการสอนภาษาไทยกลางลดความสำคัญของภาษาล้านนา

ทั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้ ได้นำเนื้อหาของคัมภีร์ล้านนาทั้ง 5 เรื่อง คือ 1.สารากวีวิชาสูตร 2.โลกาจุติ 3.อัตติอุณหาสะ 4.พุทธสังคหะโลก มาเปรียบเทียบกับคัมภีร์พระไตรปิฎกแล้วพบว่าเนื้อหาของคัมภีร์ล้านนานั้นมีส่วนที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับเนื้อหาของคัมภีร์พระไตรปิฎกตั้งปรากฏเนื้อหาอยู่ข้างต้น แต่คงเหลือคัมภีร์ล้านนาเรื่อง คัมภีร์ไชยะสังคหะ ไม่พบว่าเนื้อหาที่คล้ายคลึงกับเนื้อหาในพระไตรปิฎก

อิทธิพลของคัมภีร์ล้านนาที่มีต่อความเชื่อประเพณีพิธีกรรมในสังคมล้านนา คนล้านนาจึงเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่ให้เคารพและนับถือพระรัตนตรัย ผู้ใดเชื่อเคารพในพระรัตนตรัยแล้วจะให้เกิดในสุคติภูมิที่ดีไม่ไปสู่อบายภูมิทั้ง 4 มีพระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุด

คำสำคัญ : หลักพุทธธรรม. คัมภีร์ล้านนา. งานพิธีมงคล

ABSTRACT

This thesis entitled “A Study of Buddhadhama Principles in Lanna Scriptures for Auspicious Ceremony”. The objectives are as follows: 1) to study the history of content structure in Lanna scriptures. 2) to study the principles of Buddhama in Lanna scriptures. and 3) to study the influence of Lanna scriptures towards Lanna society.

The study found that Lanna scripture is an ancient document that Lanna ancestors brought to note various stories. most of contents are to teach the Dhamma in Buddhism. Lanna scriptures are wisdom and knowledge caused by Buddhist monks and who had been ordained and inscribed or written. In the Lanna society. it was found that the use of Lanna Dhamma alphabets were primarily written notes. to use the alphabets in writing can be divided into 2 periods as follows 1) Lanna before receiving the influence from Siam. Lanna had their own language and letters called Lann Dhamma alphabets or “Tua Mueng”. 2) Lanna after receiving the influence from Siam. the Siamese government had the role of educational change in Lanna by requiring the teaching of central Thai language. reducing the significant of Lanna language.

So as to this research has brought the contents of 5 Lanna scriptures. namely Sārākrivijāsutta. Lokāvuthi. Atthiuhāssa. Buddhasangghaloka to compare with Tipitak scriptures found that the contents of the Lanna scriptures have quite similar to the contents of Tipitaka scriptures abovementioned content. That still remains Lanna scriptures in Jayasanggha did not find the content there was similar to the content in Tipitaka.

The influence of Lanna scripture towards beliefs. traditions. rituals in Lanna society. Lanna people are a group that respects to the Triple Gem. Whoever believes and respects to the Triple Gem that will be born at happy states (Sugati). do not go to the four states of misery (Apāyabhūmi). having Nivana as the ultimate goal.

Keywords : Buddhadhama. Lanna Scriptures. Auspicious Ceremony

บทนำ

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นครั้งแรกที่ชมพูทวีปหรือประเทศอินเดีย พระพุทธศาสนามีความแตกต่างออกไปจากลัทธิศาสนาอื่นๆ ก็ด้วยสัจจะธรรมคือความจริงที่พระพุทธองค์ทรงตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ พระพุทธองค์ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณที่จะทรงแสดงธรรมโปรดแก่เหล่าเวไนยสัตว์ให้หลุดพ้นออกจากกองทุกข์ทั้งปวง จึงปรากฏพระนามให้โลกรู้ว่า พุทธะ ณ ไตตันศรีมหาโพธิ์ รีมแม่น้ำรัฐราชที่พุทธคยา ประเทศอินเดีย (ชูศักดิ์ ทิพย์เกษตร. 2540. : 10) หลังจากนั้นพระพุทธองค์ทรงส่งพระอรหันตสาวกทั้งหลายไปประกาศพระสัจธรรม ทรงมีพุทธดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ อย่าไปโดยทางเดียวกันสองรูปจงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลาง และความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน” (วิ.ม.(ไทย) 4/32/40) ลุถึงสมัยของพระเจ้าอโศกมหาราช เป็นยุคที่พระพุทธศาสนารุ่งเรืองได้ทรงเป็นราชูปถัมภ์ในการทำสังคายนา และได้ส่งสมณะทูตออกเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 9 สาย โดยสายที่ 8 คือการนำของพระโสณะเถระและพระอุตตรเถระนำพระพุทธศาสนาไปสู่ดินแดนสุวรรณภูมิ ในปีพุทธศักราช 218 จากการศึกษาร่วมกันของนักวิชาการหลายแขนงสันนิษฐานว่ารวมถึงดินแดนเขตประเทศไทยในปัจจุบัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). 2555. : 143)

ดินแดนล้านนาไทยได้มีความเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลายาวนานถึง 1.200 ปี ผู้คนในดินแดนนี้จึงมีอารยธรรมและวัฒนธรรมที่เป็นของตน และสังคมชาวล้านนาก็มีความเชื่อดั้งเดิมในการเคารพผีไสยศาสตร์และศาสนาพราหมณ์ เมื่อพระพุทธศาสนามีอิทธิพลเข้ามาถึงดินแดนล้านนา จึงได้ยอมรับเอาคำสอนตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเพื่อเป็นแนวทางการใช้ชีวิตและการผสมผสานพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างลงตัวระหว่างพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมศาสนาพราหมณ์ (มณีพยอมยงค์. 2529. : 2-4)

ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนาของคนในดินแดนล้านนา มีความเชื่อเช่นเดียวกันกับกลุ่มคนในภาคอื่นๆ ในเรื่องกฎแห่งกรรม อาณิสสแห่งการทำความดี ด้วยการปฏิบัติที่ดีทางกาย วาจา ใจ ซึ่งเป็นหลักสำคัญทางพระพุทธศาสนา ยังมีความเชื่อเรื่องศาสตร์ลึกลับ ไสยศาสตร์ซึ่งเป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตามคติความเชื่อของศาสนาพราหมณ์ จึงทำให้คนในดินแดนล้านนาก็มีอัตลักษณ์ของตน ด้านความเชื่อ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากภาคอื่นของไทยเหตุที่ทำให้พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองในอาณาจักรล้านนา เพราะได้มีการทำสังคายนาครั้งที่ 8 ณ มหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในปีพุทธศักราช 2020 โดยพระมหาเถระผู้จำพระไตรปิฎกจำนวนมาก มีพระธัมมทินมหาเถระเป็นประธานสงฆ์ และได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระเจ้าติโลกราชใช้เวลา 1 ปีจึงเสร็จสิ้น (แสงจันทร์งาม. 2523. : 75-78)พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างผลงานด้านวรรณกรรมต่างๆของ

ล้านนาพระสงฆ์ที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎกได้ร่วมกับปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญพระพุทธศาสนาบันทึกและถ่ายทอดออกมาเป็นวรรณกรรม เช่น จักรวาลทิพนิ เป็นผลงานด้านวรรณกรรมของพระสิริมังคลาจารย์ ชินกาลมาลีปกรณ์ ผลงานวรรณกรรมบาลีของพระรัตนปัญญาภรณ์ เป็นต้น (อุดม รุ่งเรืองศรี. 2528. : 113-121)

ผู้วิจัยเห็นว่าความเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาในล้านนาก่อให้เกิดวรรณกรรมต่างๆทางพระพุทธศาสนา เข้ามามีอิทธิพลของผู้คนหลากหลายพื้นที่ในล้านนา การปะทะสังสรรค์ระหว่างความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและความเชื่อของท้องถิ่นที่หล่อหลอมให้เกิดจารีต ประเพณี พิธีกรรมต่างๆหรือพุทธจารีตแบบล้านนาขึ้นมา วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาได้เป็นสื่อสะท้อนบทบาทสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนนอกจากจะเป็นเครื่องประดับประดาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ บทบาทของวรรณกรรมยังเป็นภาพสะท้อนการเยียวยาสภาพจิตใจ การต่อรองกับอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการสร้างกุศลเพื่อไปสู่โลกหน้า ดังเช่นวรรณกรรมพื้นบ้านประเภทลายลักษณ์อักษร คัมภีร์ล้านนา เรื่อง สารากวีวิชาสูตร โลกาวุฒิ ไชยะสังคะหะ พุทธสังคะหะโลก อุณหสสะวิชัย มโหสถรอม ปาติระรอม ดอกบัวหอมพันกาบ อาณิสสสังเวสสันตรรอม เป็นต้น

ทั้งนี้คัมภีร์ล้านนาทั้งหมดนี้ล้วนแล้วเป็นคัมภีร์ที่ใช้เทศน์ในงานพิธีมงคล สืบชาติคน สืบชาติบ้านเรือน สืบชาติเมือง และขึ้นบ้านใหม่ ส่วนมากชาวล้านนาจะนิยมนำคัมภีร์เหล่านี้ไปเทศน์เพื่อเป็นการต่ออายุทั้งของตัวเองและญาติพี่น้องบริวารหรือชาติของบ้านเมืองให้เกิดความสุขความเจริญอีกทั้งเป็นการขจัดภัยอันตรายต่างๆที่จะบังเกิดขึ้นให้แคล้วจากบาปเคราะห์และสิ่งชั่วร้ายทั้งหมดก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิตร่วมกันของคนในสังคมล้านนา ซึ่งจะมีผลส่งให้บ้านเมืองมีความสุขและมีความอุดมสมบูรณ์สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติโครงสร้างเนื้อหาของคัมภีร์ล้านนา
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคัมภีร์ล้านนาที่มีต่อสังคมล้านนา

วิธีการดำเนินงานวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เอกสารหลักที่ใช้คือพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 ซึ่งมีวิธีการดำเนินวิจัยตามกรอบการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) จากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 คัมภีร์ล้านนาทั้งที่จารเป็นภาษาล้านนาและปริวรรตเป็นภาษาไทย 5 เล่มคือ สารากิริวิสาสูตร โลกาวิสุทธิ ไชยสังคหะ พุทธสังคหะโลก อุณหสสสวิชัย
2. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติภูมิ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ และบทความทางวิชาการต่างๆ
3. สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้จากการศึกษาในเชิงเอกสาร โดยการนำมาอธิบายแยกออกเป็นบทต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
4. สรุปผลการศึกษาวิจัย และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ประวัติโครงสร้างเนื้อหาของคัมภีร์ล้านนา

การสร้างคัมภีร์ธรรมล้านนาของชาวล้านนาในอดีตนิยม จาร ชิด เขียน บันทึกด้วยอักษรธรรมล้านนา ซึ่งเป็นรูปแบบที่พบทั่วไปตามวัดในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนใหญ่จะบันทึกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนา และเมื่อย้อนไปในรัชสมัยพระเจ้าติโลกราช ราชวงศ์มังรายองค์ที่ 9 เป็นยุคที่วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนามีความเฟื่องฟู เจริญรุ่งเรือง เกิดพระเถระผู้รู้และพระสงฆ์ ผู้ที่เชี่ยวชาญแตกฉานคัมภีร์พระพุทธศาสนาหลายท่าน และได้รจนาวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้อักษรธรรมล้านนาลงในใบลาน และมีการบันทึก คัดลอกคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจนกลายเป็นวัฒนธรรมการคัดลอกของพระภิกษุ สามเณรชาวล้านนา และสังเกตได้จากแต่ละวัดในภาคเหนือจะมี หีบธรรมและหอธรรมจัดเก็บคัมภีร์ธรรมใบลาน ทั้งวัฒนธรรมการจาร เขียน บันทึก คัมภีร์ธรรมล้านนาก็ยังก่อเกิดจาริตประเพณีและวิถีปฏิบัติ วัฒนธรรมการจาร เขียนคัมภีร์ธรรมล้านนาไม่เพียงจำกัดไว้แต่เรื่องราวทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่อย่างยิ่งพบการบันทึกเรื่องราวอย่างอื่นรวมอยู่ด้วย เช่น ตำรายาพื้นบ้าน ตำราโหราศาสตร์ คาถาและยันต์ เป็นต้น

คัมภีร์ใบลานเป็นเอกสารโบราณที่บรรพชนคนไทยนำมาบันทึกเรื่องราวต่างๆ ในอดีตเรียกกันทั่วไปว่า “หนังสือใบลาน” หรือ “คัมภีร์ใบลาน” เหตุที่เรียกว่าคัมภีร์ใบลานเพราะเนื้อเรื่องที่จดจารลงบนใบลานส่วนใหญ่เป็นพระธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คัมภีร์ใบลานมีความสำคัญและศักดิ์สิทธิ์ (สมัย วรรณอุดร. 2559. : 95-96) พุทธศาสนิกชนคนไทยในอดีตจึงถือกันเป็นธรรมเนียมว่า คัมภีร์ใบลานเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ เก็บรักษาอย่างดีในที่อันควรดูเดียวกับพระพุทธรูป (กองแก้ว วีระประจักษ์. 2545. : 3-4) คัมภีร์หรือ ธรรม์ใบลานยังมีความพิเศษเฉพาะตัว คือ การที่มีลักษณะอยู่ในสถานะของ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และอยู่ในฐานะการเป็นอุปกรณ์ในการศึกษาเล่าเรียนของพระสงฆ์สมัยโบราณ การจารใบลานนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษามีการสืบทอดกันรุ่น ต่อรุ่น จนเกิดความชำนาญและอาศัยทักษะในการจารที่มีลายมือสวยงาม อ่านง่าย ได้สัดส่วน และมีคำผิด

น้อย เพราะการจารัณมืไบลานส่วนใหญ่แล้วจะจารหรือเขียนโดยพระสงฆ์เป็นส่วนมาก และอาจเป็นการจารโดยหนานหรือน้อยผู้เคยบวชเรียนมาแล้ว และอาจเคยได้ศึกษาเวทย์มนต์คาถาอาคมด้านไสยศาสตร์ร่วมด้วย ฉะนั้นการจารัณมืลงบนใบลานจึงมีความเชื่อสืบๆกันมาว่ามีความศักดิ์สิทธิ์อยู่ในตัว และการจดบันทึกเรื่องราวทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นสิ่งที่สูงสุดและสำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้ว่าัณมืไบลานจะเก็บไว้ในหีบัณมือันมีลายวิจิตรบรรจงอยู่บนห่อัณมืที่สร้างแยกออกมาจากอาคารส่วนอื่นภายในวัด และเรื่องราวที่จารลงบนัณมืไบลานนั้นมิทั้งที่เป็นคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและทั้งที่ไม่เป็นเรื่องราวในพระพุทธศาสนาแต่ก็เรียกรวมกันว่า ัณมื (นายเชิดชาติ หิริญโร. 2557. : 41-42)

อักษรที่ใช้จดบันทึกเรื่องราวต่างๆบนคัมภีร์ล้านนา สามารถแบ่งออกได้ 2 ช่วงคือ (1) ล้านนาก่อนการรับอิทธิพลจากสยาม ล้านนามีภาษาและตัวหนังสือเป็นของตนเองเรียกว่า อักษรธรรมล้านนา หรือ “ตัวเมือง” มีรูปร่างกลมป้อมคล้ายกับอักษรมอญ พม่า ก่อนการปฏิรูปการศึกษาพุทธศักราช 1839-2411 การจัดการเรียนการสอนนั้นเน้นหนักไปทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางในการศึกษาอักษรธรรมล้านนา โดยพระสงฆ์มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอน ทั้งอักษรศาสตร์ ศาสนาและวิชาชีพจะต้องหัดจารใบลาน การจารใบลานนั้นจะมีอุปกรณ์ในการเขียนเรียกว่า เหล็กจาร และจะต้องท่องจำ หัดอ่านคัมภีร์ที่ง่าย เช่น มาลัยโผดโลก มหาวีรคัมภีร์ที่ใช้เทศนาในงานอวมงคล ส่วน คัมภีร์ไชยยะสังคหะ อุณห์สสะวิชัย โลกวุฒิ เป็นต้น บุคคลที่เคยบวชแล้วสึกออกมาเรียกว่า น้อย หรือ หนาน และเรียนรู้จากคัมภีร์ของเจ้านาย คัมภีร์เป็นสถาบันการศึกษาของชนชั้นสูงและศึกษาวิชาการแขนงต่างๆ คือ เวทย์มนต์ การค้าขาย การเกษตร ศิลปะและนาฏศิลป์การฟ้อนรำ (วัลลภ มณีเชษฐา. 2561. : 6-8) (2) ล้านนาหลังจากรับอิทธิพลจากสยาม ล้านนาได้รับอิทธิพลจากสยามหลังจากปี พ.ศ.2442 รัฐบาลสยามได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนการศึกษาในล้านนาโดยการกำหนดให้มีการสอนภาษาไทยกลาง ลดความสำคัญของภาษาล้านนาลงชาวล้านนาเริ่มสนใจในการเรียนภาษาไทยกลางมากขึ้นเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานทางราชการและความเป็นอยู่ที่ดีเป็นเหตุทำให้ภาษาธรรมล้านนาได้ลดบทบาทลงในสังคมล้านนา จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2486 คณะสงฆ์ส่วนกลางได้มีการปฏิรูปองค์กรสงฆ์ล้านนา โดยการใช้ร่างพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. 121 เมื่อปีพุทธศักราช 2446 โดยการสั่งห้ามการเรียนอักษรธรรมภาษาล้านนาด้วยคำพูด ห้ามไม่ให้เทศนาธรรมแบบล้านนาที่ใช้คัมภีร์ใบลานจารด้วยอักษรธรรมล้านนาในการเทศน์ใส่ทำนองแบบท้องถิ่น

ในปัจจุบันยุคสมัยเจริญขึ้นโรงพิมพ์ต่างๆได้ก่อตั้งขึ้นอย่างแพร่หลาย จึงทำให้การจารคัมภีร์ใบลานลดน้อยลงไป เนื่องจากปัจจุบันหาผู้ที่อ่านและเขียนอักษรภาษาล้านนา หรือ “ตัวเมือง” ได้ยาก คนสมัยใหม่จึงนิยมคัมภีร์ที่ปริวรรตเป็นภาษาไทยมากขึ้น เพราะสะดวกสบายในการนำมาเทศน์สั่งสอน คัมภีร์สมัยใหม่ที่ทำจากกระดาษเรียกว่า “ลานเทียม”

งานพิธีมงคล (ศาสนพิธีทางศาสนาพุทธ) พิธีมงคล หมายถึง การทำบุญเพื่อความเจริญโดยปรารถนาสิ่งที่ดี ในงานทำบุญงานมงคล เช่น งานทำบุญวันเกิด. งานทำบุญเลี้ยงพระ. งานมงคลสมรส. งานขึ้นบ้านใหม่. สืบชาติตา. พิธีสังคหะ เป็นต้น

ศาสนพิธี เป็นพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมาเพื่อความเรียบร้อยเรียบร้อยสวยงามเป็นแบบเดียวกัน เหตุให้เกิดศาสนพิธีนี้ คือ ความนิยมทำบุญของพุทธศาสนิกชนซึ่งไม่ว่าจะปรารถนาเหตุอะไร ก็มักจะทำให้ตรงและครบตามหลักวิธีทำบุญในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแนะนำไว้ 3 หลัก คือ (1) ทาน การบริจาควัตถุสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น (2) ศีล การรักษากายวาจาให้สงบเรียบร้อย (3) ภาวนา การยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นด้วยการอบรมให้สงบนิ่งและให้เกิดปัญญา

การประกอบพิธีมงคล จากการที่ได้ศึกษาการประกอบพิธีกรรมมงคลของล้านนาได้จำแนกการประกอบพิธีกรรมมงคลในเขตล้านนาออกเป็น 2 ส่วน คือ

(1) งานมงคลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย คือ มีลักษณะรูปแบบตามที่ปรากฏในดินแดนแถบล้านนาจะเกี่ยวข้องกับการย้ายที่อยู่ หรือการย้ายที่อยู่อาศัยจากที่เดิมไปอยู่อีกที่ และการที่ไปซื้อบ้านหรือที่ดินเพื่อสร้างบ้านใหม่ซึ่งทางล้านนามีการประกอบพิธีกรรมดังนี้

(1.1) พิธีมงคลขึ้นบ้านใหม่ ประเพณีการขึ้นเรือนใหม่ของล้านนาในแต่ละท้องถิ่น อาจมีความแตกต่างด้านรายละเอียดในขั้นตอนพิธีการแต่โดยรวมมีลักษณะที่คล้ายคลึง ประเพณีขึ้นบ้านใหม่ คือการเริ่มต้นเข้าอยู่ในเรือนหลังใหม่ ตามปกติเรือนแต่ละหลังกว่าที่จะสำเร็จลงได้นั้น ผู้เป็นเจ้าของจะต้องผ่านการทำงานหนักเพื่อรวบรวมวัสดุต่าง ๆ มารวมปลุกสร้างเป็นเรือน กว่าที่จะยกเสาหลุมได้ก็ต้องผ่านพิธีกรรมอีกมากมาย เมื่อการปลุกสร้างเรือนสำเร็จลงแล้ว ผู้เป็นเจ้าของย่อมจะมีความผูกพันและภาคภูมิใจที่ผลของการที่ได้ทุ่มเทไปนั้นปรากฏรูปร่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น เมื่อเริ่มที่จะเข้าไปอยู่อาศัย ชาวล้านนาจะต้องทำพิธีกรรมอีกชั้นหนึ่ง คือ พิธีขึ้นเรือนใหม่

(1.2) พิธีกรรมสังคหะ คือ พิธีกรรมสวดสังคหะ มีการปฏิบัติในชุมชนของชาวบ้านล้านนามาตั้งแต่โบราณ เนื่องจากการเสร็จสิ้นจากงานอวมงคลที่เกิดขึ้นในบ้าน คือ งานศพ เป็นต้น เมื่อศพออกจากบ้านไปป่าช้าแล้วการทำพิธี “สังคหะ” จะเป็นพิธีมงคลทันที โดยนิมนต์พระสงฆ์ 5 รูปมาเจริญพระพุทธมนต์ และนิยมนำคัมภีร์ล้านนาเรื่อง “ไชยะสังคหะ” มาเทศนาเพื่อให้มีความเป็นมงคลเกิดขึ้นกับสถานที่นั้น

(1.3) พิธีกรรมลงเสาเอก (ปักเรือน) คือ ประเพณีวัฒนธรรมการปลุกเรือนนั้น ในแต่ละสังคม ย่อมมีวิธีการที่แตกต่างและคล้ายคลึงกันไป ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อม ประเพณีการปลุกเรือนล้านนแฝงไว้ด้วยคติความเชื่อของสังคมนั้นๆซึ่งเป็นตัว กำหนดพื้นฐานของการปลุกสร้างบ้านเรือน เพื่อให้บังเกิดความอยู่เย็นเป็นสุขแก่ผู้อาศัยในเรือนนั้นๆ การ “ปักหอยยอเฮือน” เป็นคำพูดในภาษาล้านนา หมายถึงประเพณีการปลุกเรือนล้านนา แต่เดิม

ที่อยู่อาศัยของชาวล้านนามีด้วยกันหลายระดับ แล้วแต่ฐานะของเจ้าของมีตั้งแต่ตูปติดดิน ตูบหมา
แขงน ตูบหย่างร้างเรือน ตูบพื้นหลองข้าว เรือนไม้บัว เรือนเครื่องไม้จริง เรือนไม้จริงล้วน คือพื้นแป้น
ฝาแป้น เป็นต้น (ศรีเลา เกษพรหม. 2539.: 65)

(2) งานมงคลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพ คือ เป็นพิธีกรรมของชาวล้านนาที่สืบทอด
กันมาตั้งแต่โบราณซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางสังคมหรือเกิดเภทภัยกับตนเองและ
ครอบครัวก็จะมีการประกอบพิธีที่เรียกว่า “พิธีสืบชาติาล้านนา” โดยมีลักษณะรูปแบบการประกอบพิธี
ดังนี้

(1.1) พิธีสืบชาติาล้านนา คือ ประเพณีสืบชาติา หรือการสืบชาติานั้น เป็นการต่อชีวิต
และต่ออายุให้ยืนยาว และเพื่อความเป็นสิริมงคลมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ปราศจากโรคพยาธิเภทภัย
ทั้งหลาย ให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป การสืบชาติาถึงจะไม่ใช่ว่ากันแต่ทางพระพุทธศาสนาที่ตาม อาจมี
ลัทธิพราหมณ์ผสมอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการรักษาโรคหรือเป็นการเยียวยาทางด้านจิตใจของผู้ป่วยให้หาย
และมีสุขภาพกายและจิตที่แข็งแรง

2. หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนา

(1) คัมภีร์ล้านนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา 3 มีดังนี้ คัมภีร์ล้านนาทั้ง 5 คือ
1.สารากิริวิชาสูตร 2.โลกาวุฒิ 3.ไชยะสังคหะ 4.อุณหสสະวิชัย 5.พุทธสังคหะโลก เป็นคัมภีร์ล้านนาที่มี
เนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเรื่อง ไตรสิกขา เพราะในเนื้อหาของพระธรรมเทศนาทั้ง 5 เรื่องนี้
ได้สอดแทรกเอาหลักธรรมข้อนี้เข้าไว้ด้วย คือ เป็นความคิดอันชาญฉลาดในการสอนหลักธรรมและข้อ
ปฏิบัติของคนล้านนา จึงได้สอดแทรกเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไว้ในคัมภีร์ คัมภีร์ล้านนา
นั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งในการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจไม่เบียดเบียน
ผู้อื่น เป็นคัมภีร์ที่ใช้สอนและยกตัวอย่างหลักธรรมได้เป็นอย่างดี เพราะแต่เดิมสมัยโบราณนั้นยังไม่มีสื่อ
ที่ทันสมัยคนล้านนาสมัยโบราณนั้นมักจะเข้าวัดฟังธรรมในช่วงกลางพรรษา เพราะกลางพรรษานั้นแต่
ละวัดในแถบดินแดนล้านนาจะมีการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นเรื่องราวที่ยาวเหมือนกับละครจรรๆ
วงศ์ๆ เป็นเรื่องราวที่มีคติธรรมทางพระพุทธศาสนาสอดแทรกเอาไว้ด้วย คนล้านนาโบราณมักจะไปฟัง
ธรรมคำที่เป็นเรื่องๆตลอดพรรษา เรียกว่า ธัมมกัปป มีตั้งแต่ 5-10 ผูกขึ้นไป เพื่อเอาไว้สอนจิตสอนใจ
ตนเองละยังนำคติธรรมคำสอนเหล่านั้นไปใช้สอนและเป็นคติเตือนใจสำหรับคนภายในครอบครัวให้ ยึด
มั่นในศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ยิ่งขึ้นไปจนบรรลุจุดหมายสูงสุดคือพระนิพพาน

(2) คัมภีร์ล้านนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักปาฏิหาริย์ 3 คือ คัมภีร์ล้านนาทั้งหมดนี้ล้วน
แล้วแต่เป็นคัมภีร์ที่สอดคล้องกับหลักปาฏิหาริย์ เพราะในคัมภีร์ล้านนาที่โบราณจารย์ได้แต่งขึ้นนั้นจะ
นำเรื่องของปาฏิหาริย์ 3 เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยการที่ให้ตัวละครที่เป็นตัวเอกเป็นผู้ที่มี อิทธิปาฏิหาริย์ คือ
ปาฏิหาริย์คือฤทธิ์ แสดงฤทธิ์ได้เป็นอัศจรรย์ อย่างเช่น คัมภีร์เรื่อง ไชยะสังคหะ จะยกให้ตัวละครเอก
คือ เจ้าไชยะสังคหะราชกษัตราธิราชเป็นผู้วิเศษสามารถรักษาคนให้หายจากโรคทั้งปวง บันดาลฝนฟ้า

ตกต้องตามฤดูกาลและดลบันดาลให้ประชาชนพลเมืองอยู่เย็นเป็นสุขด้วยเดชะบุญบารมีของพระโพธิสัตว์ และในคัมภีร์ล้านนาทุกคัมภีร์ที่ได้นำมาเขียนไว้ก็เช่นเดียวกันก็จะยกหลักของอิทธิปาฏิหาริย์ขึ้นมาเพื่อให้ตัวละครเหล่านั้นเป็นผู้ที่มีคุณวิเศษและทำแต่คุณงามความดีเพื่อเป็นตัวอย่างให้พุทธศาสนิกชนได้ปฏิบัติตาม เนื้อหาของคัมภีร์ล้านนาทุกคัมภีร์ก็ว่าได้จะกล่าวถึง อาเทศนาปาฏิหาริย์ คือ ปาฏิหาริย์คือการท่ายใจ รอบรู้ของจิต ความคิด อุปนิสัยได้ถูกต้องเป็นอัจฉรย์ ดังจะเห็นในแต่ละคัมภีร์ล้านนาที่จะกล่าวในตอนต้นๆคัมภีร์ว่า พระพุทธเจ้าได้ยืนด้วยหุทิพย์ได้เสด็จมาที่ประชุมสงฆ์นั้นแล้วตรัสว่า “ภิกขเว ดูรากิขุทั้งหลายท่านทั้งหลายเจียรจาซึ่งกันด้วยเรื่องใดไปทันแล้วเทอ ภพพระตะถาคะตะมาจนไล่ลวดยังเสียนั้นชา” อย่างนี้ก็ยกให้เห็นถึง อาเทศนาปาฏิหาริย์เป็นการยกย่องให้บุคคลผู้นั้นเป็นผู้ที่มีคุณวิเศษเป็นผู้ที่ไม่เหมือนบุคคลธรรมดาทั่วไป โดยหลักของปาฏิหาริย์ 3 ในคัมภีร์ล้านนานั้นจะยกย่องบุคคลที่จะยกตัวอย่างในการทำความดีให้บุคคลผู้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความพิเศษและมีลักษณะไม่เหมือนบุคคลอื่นเช่น พระโพธิสัตว์ พระพุทธเจ้า เป็นต้น

หลักปาฏิหาริย์ 3 ข้อสุดท้าย คือ อนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ คำสอนเป็นจริง สอนให้เห็นจริงนำไปปฏิบัติได้ผลสมจริง เป็นอัจฉรย์ หลักการข้อสุดท้ายนี้พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญเพราะเป็นหลักความจริงที่พาเหล่าสาวกนั้นได้หลุดพ้นจากวัฏฏะสงสาร ดังในคัมภีร์ล้านนาทุกคัมภีร์นั้นจะกล่าวและยกตัวอย่างการทำความดีละเว้นความชั่ว การเคารพในพระรัตนตรัยเชื่อมั่นในคุณของ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ หลีกเว้นจากสิ่งที่ชั่ว คือการให้ทานโดยไม่หวังผลตอบแทนการให้ทานโดยการสละทรัพย์สินของตนแก่ผู้อื่นด้วยความไม่มีความตระหนี่ การรักษาศีลของตนให้บริสุทธิ์ไม่เบียดเบียนผู้อื่น การภาวนาเพื่ออบรมจิตใจของตนให้หมดโลภปราศจากมลทินเพื่อเป็นหนทางข้ามสังสารวัฏในบรรดาเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

(3) คัมภีร์ล้านนาที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 คือ คัมภีร์ล้านนาทั้งหมดเป็นคัมภีร์ที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักพุทธธรรมเรื่อง บุญกิริยาวัตถุ เนื่องจากคัมภีร์ล้านนาทั้งหมดนี้จะเป็นคัมภีร์ที่ใช้สอนพุทธศาสนิกชน โดยการที่พระอรรถกถาจารย์ล้านนาโบราณได้แต่งคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาขึ้นมานั้น ก็จะสอดแทรกเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาไว้ในคัมภีร์เหล่านั้นเพื่อเป็นการให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักถึงเรื่องบุญทานการกุศล ดังที่โบราณล้านนาได้สอดแทรกเอาหลักพุทธธรรมเรื่องของบุญกิริยาวัตถุเอาไว้เพื่อให้เป็นหลักในการทำคุณงามความดี บุญกิริยาวัตถุ 3 คือ ทานมัย ศีลมัย ภาวนามัย ในพระธรรมเทศนาของล้านนานั้นจะสอนให้ชาวพุทธนั้นรู้จักการทำบุญด้วยการให้ทาน ทานมัย คือการบริจาคทรัพย์สินของตนทำบุญถวายทานไว้กับพระพุทธศาสนา และการทำบุญบริจาคทรัพย์สินให้แก่ผู้อื่นที่ด้อยโอกาสกว่าตนโดยการไม่ตระหนี่เอาไว้ แต่การให้ทานนั้นล้านนาจะสอนว่าไม่ควรให้ทานตามเขาเห็นเขาให้ทานเราก็ให้ทานไม่ใช่อย่างนั้น การให้ทานควรออกมาจากใจของตนพอใจในการให้ทานในสิ่งนั้นบุญจึงบังเกิดตามมา ศีลมัย คือการทำบุญด้วยการรักษากาย วาจา ใจ ของตนให้บริสุทธิ์สงบไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความเดือดร้อน ผู้ที่รักษาศีลเป็น

ปกติผู้นั้นย่อมอยู่เป็นสุขปราศจากความทุกข์ ผู้ที่รักษาศีลย่อมมีสุขที่เป็นที่ไป ผู้ที่จะมีทรัพย์มาก็เพราะการรักษาศีล ภาวนามัย คือการทำบุญด้วยภาวนาเพื่ออบรมจิตของตนให้เกิดความสงบ ด้วยการฝึกอบรมจิตของตนโดยการปฏิบัติต่างๆ เช่น การทำสมาธิ การเจริญกรรมฐาน การเจริญภาวนา ดังนั้นในคัมภีร์ลัณนาจึงได้สอดแทรกเอาหลักธรรมเรื่องบุญกิริยาวัตถุ คือ ทานมัย ศีลมัย ภาวนามัย เพื่อเป็นการแนะแนวทางให้พุทธศาสนิกชนได้นำไปพิจารณาและปฏิบัติตามเพื่อเป็นสะพานทอดข้ามฝั่งวัฏฏะสงสารให้บรรลู่ถึงจุดสูงสุดคือ พระนิพพานหรือไม่ถึงพระนิพพานเพียงใดขอให้ได้เกิดมาพบศาสนาขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วได้ฟังธรรมจากพระโอษฐ์ของพระพุทธองค์จนซาบซึ้งถึงธรรมนั้นและเข้าพระนิพพานในยุคของพระศรีอาริยมุตไตรอันจะมาบังเกิดในอนาคตกาล หลักพุทธธรรมข้อนี้พุทธศาสนิกชนควรมีเป็นพื้นฐานของชีวิต ดังนั้นเนื้อหาของคัมภีร์ลัณนาจึงได้นำเอาหลักพุทธธรรมเรื่องของบุญกิริยาวัตถุเข้ามาสอดแทรกเอาไว้ เพื่อเป็นการย้ำเตือนไม่ให้พุทธศาสนิกชนนั้นหลงลืมการทำทานรักษาศีลการภาวนาเป็นต้น

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคัมภีร์ลัณนาที่มีต่อสังคมล้านนา

(1) อิทธิพลที่มีต่อประเพณีที่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย ดินแดนล้านนาเป็นดินแดนที่มีพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง และเป็นดินแดนที่มีประเพณีและพิธีกรรมที่โดดเด่นเป็นของตนเอง พิธีกรรมต่างๆที่จัดขึ้นในชุมชนนั้นล้วนแสดงให้เห็นถึงความสมัครสมานสามัคคีของหมู่คณะที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และประเพณีพิธีกรรมหลายๆอย่างล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่อย่างเช่น พิธีกรรมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย การย้ายที่อยู่ การปลูกบ้านใหม่ งานมงคลขึ้นบ้านใหม่ คัมภีร์ลัณนาจึงเป็นคัมภีร์ที่ชาวล้านนาให้ความสำคัญโดยการนำมาเทศน์ให้บ้านเรือนนั้นเกิดความเป็นมงคล อย่างพิธีกรรมมงคลขึ้นบ้านใหม่ทางล้านนาจะให้ความสำคัญกับพิธีกรรมอย่างเคร่งครัดและมีความละเอียดต่อพิธีกรรมที่จะเกิดขึ้นนั้น ดังจะเห็นได้ว่าคัมภีร์ลัณนาได้ผนวกหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เข้ากับพิธีกรรมเพื่อเป็นการสอดคล้องและชักจูงให้พุทธศาสนิกชนคนล้านนานั้นได้มีความเคารพนับถือพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนเกรงกลัวต่อบาป พิธีกรรมหรือเครื่องบูชาที่กล่าวไว้ในคัมภีร์อาจไม่ใช่แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา แต่ก็เป็นที่ขาดไม่ได้ คือ อามิสบูชา การบูชาในทางพระพุทธศาสนานั้นจะประกอบไปด้วยการบูชา 2 ประการ คือ อามิสบูชา การบูชาด้วยอามิสสิ่งของต่างๆ และปฏิบัติบูชา คือการถึงไตรสรณคมน์และการรักษาศีลภาวนาทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า การปฏิบัติบูชา

(2) อิทธิพลที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงสถานะ เมื่อคนในดินแดนล้านนานั้นมีการยึดถือหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่า เป็นของสูงคู่ควรแก่การเคารพบูชา คัมภีร์ลัณนาก็เช่นเดียวกันคนในดินแดนล้านนาจึงให้ความสำคัญกับคัมภีร์ลัณนาประหนึ่งกับเป็นคำสอนอันออกจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้าเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นสิ่งควรกราบไหว้บูชา จึงทำให้ดินแดนล้านนาเกิดพิธีกรรมต่างๆขึ้นหลายด้าน และคนล้านนานั้นเป็นคนละเอียดอ่อนประณีตละเอียดละไมรอบครอบ เมื่อเกิดการ

เปลี่ยนแปลงสถานะทางสังคม หรือมีโอกาพิเศษได้เลื่อนชั้นยศตำแหน่ง คนล้านนาจึงได้จัดพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา คือการสืบชาติขึ้นเพื่อเป็นการเสริมชะตาราศีให้พ้นจากภัยอันตรายต่างๆที่ยังไม่มาบังเกิดแก่ผู้ที่ได้รับการเลื่อนชั้นนั้น พิธีกรรมสืบชาติก็จะทำ ได้ตามโอกาสแล้วเวลาที่สำคัญเท่านั้น การสืบชาตานั้นจะแบ่งไว้อยู่หลายอย่าง คือการสืบชาติหมู่บ้าน การสืบชาติวัดวาอาราม การสืบชาติคน ไม่ว่าจะเป็นการสืบชาติจะเป็นสืบชาติพระสงฆ์และสืบชาติคฤหัสถ์ชาวบ้านทั่วไปก็จัดอยู่ในการสืบชาติคน การสืบชาติที่จะเกิดขึ้นได้บางโอกาสเวลาที่สำคัญก็เพราะว่าต้องรวบรวมความพร้อมของบุคคลในครอบครัว ชาวบ้านในชุมชน เพราะพิธีกรรมที่จัดขึ้นนั้นต้องอาศัยกำลังค่อนข้างมากในการตกแต่งดาและจัดพิธีกรรม เมื่อมีพิธีกรรมเหล่านี้เกิดขึ้นสิ่งที่ขาดไม่ได้และเป็นสิ่งที่สำคัญต่อพิธีกรรมก็คือ คัมภีร์ล้านนา คนล้านนาจะเรียกคัมภีร์ว่า “ธัมม์” เนื่องจากคนล้านนาเคารพและบูชาคำสอนของพระพุทธเจ้าไว้เหนือหัว คัมภีร์ล้านนา จึงมีความสำคัญเป็นที่สุดเพราะการที่คนล้านนาจะทำพิธีกรรมอันใดก็ต้องเอาพระพุทธเจ้าและคำสอนทางพระพุทธศาสนานำทางชีวิต เพราะในคัมภีร์ธัมม์ของล้านนาในที่สุดแล้วเกือบทุกคัมภีร์จะมีคำสอนที่ให้พุทธศาสนิกชนในล้านนานั้นยึดมั่นและเคารพในพระรัตนตรัยปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ประมาทในชีวิต

(3) อิทธิพลที่มีต่อการเยียวยา(รักษา) คือ การเยียวยาจิตใจ ภาวะที่เป็นสุขทางกาย ภาวะที่เป็นสุขทางใจ ภาวะที่เป็นสุขทางสังคม และภาวะที่เป็นสุขทางจิตวิญญาณ ดังนั้นภาวะที่เป็นสุขทางจิตวิญญาณจึงได้เกิดมาจากการเยียวยาจิตใจ (พระปลัดอานนท์ กนตวีโร (ช่างแรงการ). 2559. : 49) พระพุทธศาสนาได้กำเนิดขึ้นมากกว่า 2,500 ปีเป็นศาสนาที่มีส่วนในการเยียวยารักษาจิตใจของมนุษย์เมื่อเกิดการเจ็บป่วยทางกายเกิดขึ้นแล้ว จิตใจก็เกิดผลกระทบเจ็บป่วยตามไปด้วย คนส่วนมากไม่ได้เพียงแค่เจ็บป่วยทางกายเท่านั้นยังมีการเจ็บป่วยทางจิตใจตามมาด้วย ยิ่งผู้ป่วยที่เข้าขั้นวิกฤตขั้นสุดทำการเจ็บป่วยทางใจนั้นเริ่มรุนแรง เกิดความกังวล ขาดกำลังใจ อ้าวว่างขึ้น และผนวกกับคนล้านนาได้ยอมรับนับถือพระพุทธศาสนาจึงเกิดอานิสงส์ของการสร้างสิ่งต่างๆไว้กับพระพุทธศาสนา ปราชญ์ล้านนาโบราณจึงได้รจนาแต่งคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาขึ้นมาหลายคัมภีร์เพื่อใช้ควบคู่กับการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่ผู้ที่ป่วยหรือคนหมดกำลังใจได้ฟังเพื่อเป็นสิ่งที่เยียวยาจิตใจ จึงทำให้เกิดพิธีกรรมต่างๆเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในด้านการเยียวยาจิตใจ และคนล้านนานั้นเชื่อว่า คัมภีร์ล้านนาทั้งหมดเป็นคัมภีร์ที่พระพุทธเจ้าทรงเทศนาเอาไว้จึงได้ยกคัมภีร์ล้านนาขึ้นไว้สักการะบูชา เปรียบประดุจคำสอนที่ออกมาจาก “พระอุปกัฏฐ์” คือคำสอนอันออกมาจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้าที่เทศนาโปรดเหล่าสาวกของพระองค์ คัมภีร์ล้านนาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะนำไปใช้ในการสั่งสอน และเทศน์เยียวยาจิตใจของผู้ป่วยให้มีกำลังใจและยึดมั่นตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ล้านนาที่ใช้ในงานพิธีมงคล ขึ้นมา โดยได้ทำการเสนอแนะ 2 ประการ คือ 1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 2) ข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัย ครั้งต่อไป ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการเผยแพร่และเป็นการรักษาจัดเก็บข้อมูลคัมภีร์โบราณในรูปแบบของการปริวรรตคัมภีร์ล้านนาจากภาษาธรรมล้านนา “ตัวเมือง” ให้เป็นภาษาไทยกลางเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ คัมภีร์ล้านนาที่ใช้ในงานพิธีมงคล ทั้ง 5 เรื่อง คือ 1. สารากรวิวิสาสูตร 2. โลกาวิมุติ 3. ไชยะสังคะ 4. อติถิอุณหิสสะ 5. พุทธสังคะโลก เป็นคัมภีร์ที่ใช้ในการนำไปเทศนาในงานมงคล เช่น งานมงคลขึ้นบ้านใหม่ สืบชาติ หรือตามโอกาสต่าง ๆ คัมภีร์ล้านนาไม่เพียงที่จะใช้ในงานมงคลเท่านั้น ยังคงสอดแทรกหลักพุทธธรรมเอาไว้ คือ เป็นความคิดอันชาญฉลาดในการสอนหลักธรรมและข้อปฏิบัติของคนล้านนา จึงได้สอดแทรกเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปในคัมภีร์ คัมภีร์ล้านนา นั้นจึงเป็นส่วนหนึ่งในการอบรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนให้เป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นคัมภีร์ที่ใช้สอนและยกตัวอย่างหลักธรรมได้เป็นอย่างดี และควรนำหลักธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน และเพื่อเป็นการสืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา ควรปริวรรตคัมภีร์ล้านนาเหล่านี้ให้เป็นภาษาไทยกลางหรือภาษาอื่นๆ เพื่อเป็นการเผยแผ่ความรู้แก่นักที่สนใจและนำไปปฏิบัติให้เกิดผลในชีวิตประจำวันตามแนวทางของพระพุทธศาสนา

2) ข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรว่าในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์ล้านนาต่อการเยียวยาคุณภาพชีวิตของผู้สูงวัย
2. ศึกษาการใช้คัมภีร์ธรรมล้านนาในการบำบัดผู้ป่วยระยะสุดท้าย
3. ศึกษาความเชื่อคนรุ่นใหม่ต่อคัมภีร์ธรรมล้านนา

References

- ก่องแก้ว วีระประจักษ์. (2545). สารนิเทศจากคัมภีร์โบราณสมัยอยุธยา. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- ชูศักดิ์ ทิพย์เกษตร. (2540). พระพุทธเจ้าสอนอะไร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2555). พระพุทธศาสนาในเอเชีย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มณี พยอมยงค์. (2529). “ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย” เล่มที่ 2. เชียงใหม่: ส.ทรพย์การพิมพ์.
- ศรีเลา เกษพรหม. (2539). ประเพณีชีวิต คนเมือง. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสง จันทรงาม. (2523). ศาสนาในล้านนาไทย พระพุทธศาสนาในล้านนาไทย. เชียงใหม่ : ทิพย์เนตรการพิมพ์.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2528). วรรณกรรมล้านนา. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำรามหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระปลัดอานนท์ กนต์วิโร(ช่างแรงการ). "พระสงฆ์กับการเยียวยาจิตใจ". **مجهر มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 49.
- วัลลภ มณีเชษฐา. "กระบวนการถ่ายทอดอักษรธรรมล้านนา". **บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์**. ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม 2561): 6–8.
- สมัย วรรณอุดร. “คัมภีร์โบราณกับกระบวนการสร้างศูนย์เรียนรู้ชุมชน ด้านเอกสารโบราณวัดศรีจันทร์ ชุมชนบ้านนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”. **ดำรงวิชาการ**. ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559): 95-96.
- เชิดชาติ หิรัญโร. (2557). “ภูมิปัญญาล้านนาในการประยุกต์คัมภีร์และพิธีกรรม สืบ ส่ง ถอน ที่เกี่ยวกับภัยพิบัติในปัจจุบัน”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.